

С.А. Лапшин. Організація національно-патріотичного виховання студентів як чинник національної безпеки України / С.А. Лапшин // Використання соціологічних методів у процесі дослідження питання патріотизму: Матеріали «круглого столу» студентів факультету іноземних мов. – Вінниця: ВДПУ, 2016. – С.4-7.

С.А. Лапшин

ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті на основі аналізу нормативних актів та педагогічного досвіду проаналізовано питання організації національно-патріотичного виховання студентів.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, національна безпека.

В сучасних умовах агресії Російської федерації, намаганнях дестабілізувати ситуацію в Україні, повернути її до геополітичної структури «руського мира» надзвичайно важливого значення набуває позиція громадян нашої держави. Яскравим прикладом патріотизму української молоді є їх активна участь у "Революції гідності" та волонтерському русі. У зв'язку з цим національно-патріотичне виховання студентів повинне стати пріоритетом навчально-виховного процесу у ВНЗ. На підтвердження наведемо слова Отто фон Бісмарка: «Війни виграють не генерали, війни виграють шкільні вчителі та парафіяльні священники» [1, С.189].

Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого народу, бажання збереження характерних особливостей, культурного надбання Батьківщини і співставлення себе з іншими членами свого народу, постійна готовність підкоряти свої особисті інтереси інтересам загалу, в якому живеш, та захищати інтереси своєї громади, народу в цілому [2, С.70].

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України в ХХІ столітті національно-патріотичне виховання є одним із головних пріоритетів і органічним компонентом розвитку освіти. В його основу покладені принципи гуманізму, демократизму, спадкоємності поколінь, толерантності [3].

Основні напрямки національно-патріотичного виховання студентської молоді у ВНЗ повинні відповідати «Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності» [4]. Сформулюємо основні завдання: формування громадянина-патріота України; виховання почуття патріотизму та вірності традиціям українського народу; виховання у студентів високих моральних якостей та духовної культури на основі національних та християнських цінностей; створення умов для виховання керівника нової генерації, інтелектуала; формування національної свідомості та відповідальності; виховання політичної, економічної та правової культури, поваги до Конституції України, законів України, державної символіки та мови; культивування кращих рис української ментальності, господарської відповідальності, підприємливості та ініціативи; формування культури міжнародних відносин і поваги до Українського народу та держави (незалежно від національної приналежності); створення умов для розвитку індивідуальних здібностей, талантів студентської молоді, для самореалізації молоді в сфері наукової, професійної, естетичної, спортивної діяльності.

Національно-патріотичне виховання студентської молоді у ВНЗ здійснюється в рамках навчальної та виховної роботи. Проаналізуємо реалізацію вказаних напрямів національно-патріотичного виховання студентів у Вінницькому державному педагогічному університеті.

Важливим інструментом формування національно-патріотичних почуттів є навчальний процес, який дозволяє сформувати: почуття любові до свого народу, його історії, культурних та духовних цінностей, гордості за минуле і сучасне. Результати національно-патріотичного виховання залежать від творчого і вмілого підходу викладачів,

їх професіоналізму, викладання соціально-гуманітарних дисциплін, постійного пошуку найбільш ефективних форм і методів, творчості й ініціативи у використанні в педагогічній діяльності нових, сучасних технологій.

Спираючись на цікаві історичні приклади становлення української держави, козацтва, національно-визвольних змагань, сучасних досягнень у галузі науки, літератури, культури і мистецтва, в процесі викладання предметів «Історія України», «Українознавство», «Етнологія України», «Етнографія України», «Методика навчання українознавства», «Спеціальні етнологічні дисципліни, викладачі можуть демонструвати не тільки славне минуле України, але й вказувати на ті помилки, що були допущені українцями в минулому і призвели до поневолення та втрати власної держави. На нашу думку, уроки минулого вдало формують громадянина, якому притаманні високі духовно-моральні цінності, любов до Батьківщини, щира повага до історичних традицій народу і відповідальність за сучасне і майбутнє України.

У формуванні духовного світу особистості, її морально-патріотичних цінностей надзвичайно важливу роль виконує філософія, її теоретико-методологічна і світоглядна функція. Філософія виконує аксіологічну функцію, у якій патріотизм розглядається як важлива цінність: любов до Батьківщини, свого народу є однією з найвищих людських цінностей.

Значний потенціал у формуванні національної самосвідомості, гідності та патріотизму закладено в змісті етики та естетики. Викладачі курсу «Етика і естетика» мають можливість на цікавих прикладах української літератури і мистецтва виховувати у студентів національну гідність і патріотизм. Приміром, «славетний кінорежисер, класик світового кінематографу, видатний письменник і художник Олександр Довженко настільки щиро і ніжно любив свою землю, природу, життя як таке, що картина світу, створена ним, була надзвичайно опоетизована.

У процесі викладання курсу «Політологія» викладачі ВДПУ ставлять за мету сформуванню почуття національної ідеї, що визначає шлях самоствердження української нації, оцінку вартості, значущості, самоцінності, а також місце в політичному просторі світу. Щоб забезпечити процес ефективного демократичного розвитку України, потрібна воля, національна згода, згуртованість усіх громадян, формування національної самосвідомості, поваги до національно-культурних цінностей власної історії і традиції, а також поваги до історії, культури і традицій інших народів.

Формування патріотизму пов'язане загальнолюдськими нормами моральності та релігії. Під час вивчення курсу «Релігієзнавство» у студентів формуються високі ідеали духовності та моральності. Патріотизм об'єктивно тісно пов'язаний з цими категоріями. Історія, християнська релігія і патріотизм завжди були для українців одним цілим.

Крім навчальної роботи, важливим інструментом формування національно-патріотичних почуттів студентської молоді є виховна робота.

Зокрема, теми патріотичного та громадянського виховання є пріоритетними під час проведення виховних годин, загальноінститутських та загальноуніверситетських заходів.

З 2011 р. секція етнології ВДПУ реалізовує освітньо-виховну програму «Народна культура Поділля у національному вихованні дітей та молоді», в якій беруть участь навчальні і виховні заклади міста і області.

Окремо варто відзначити проведення виховної роботи у гуртожитку: зустрічі, бесіди, «круглі столи», співпраця із студентським самоврядуванням.

Актуальність виховної роботи щодо патріотичного та громадянського виховання пов'язана, по-перше, з соціальними, морально-духовними проблемами, які хвилюють суспільство: зниження рівня моралі, агресивність молоді, наркоманія та інші недоліки, що призводять до деградації особистості та її антисуспільної поведінки. По-друге, з метою протистояння цим негативним явищам у суспільстві повинна формуватися та протилежна сила, яка своєю ідейністю, духовністю і патріотизмом здатна не тільки протистояти

негативним процесам у поведінці та психології окремих прошарків суспільства, але своєю діяльністю і поведінкою зберегти морально-патріотичний фонд української нації.

Студентське самоврядування бере активну участь у організації та проведенні заходів, спрямованих на національно-патріотичне і громадянське виховання молоді. Проведені заходи висвітлюються у місцевих друкованих, електронних ЗМІ та телебаченні, фото-, відео- та текстовий матеріал розміщується на сайті ВДПУ, в університетській газеті «Педагог» для загального ознайомлення із реалізованими заходами.

Напрацювання дозволяють сформулювати функції національно-патріотичного виховання: 1) виховна (формування ціннісних орієнтацій громадянина-патріота), 2) дидактична (формування прикладних знань, умінь і навичок), 3) розвиваюча (формування професійних якостей за допомогою патріотичного виховання).

Виходячи з функцій, визначимо умови ефективної організації національно-патріотичного виховання студентів: методологічне, організаційне, матеріальне й інформаційне забезпечення, а також наявність відповідної атмосфери, що виховує. Вона передбачає створення та творчий розвиток традицій у патріотичному вихованні у ВНЗ; наявність патріотичної тематики в оформленні навчального закладу, її наочної агітації; підвищена увага викладачів до символів і ритуалів держави, її військової організації; залучення студентів до різноманітних видів патріотичної діяльності.

В рамках дослідження національно-патріотичного виховання студентів у ВНЗ нами було проведено соціологічне опитування 17-ти студентів Вінницького державного педагогічного університету. Наведемо результати:

- 100% опитаних вважають себе українцями;
- 10 опитаних, що складає 58,8% мають бажання жити за кордоном, 6 респондентів (35,3%) не хотіли б покидати Україну, а 1 опитаний (5,9%) проявив байдужість у виборі місця проживання;
- 16 людей пишуться, що їх називають українцями (94,1%), але 1 респондент (5,9%) не вважає, це причиною для гордості;
- 11,8% (2 респонденти) людей вважають, що народитися та жити в Україні достатньо, щоб бути патріотом, 5,9% (1 опитаний) вважає спілкування рідною мовою провідним фактором у визначенні себе як патріота, 23,5% (4 людини) наслідують традиції рідного краю і знаходять у цьому найповніше відображення поняття «патріот», а 58,8% (10 опитаних) пояснюють патріотизм як діяльність в ім'я добробуту своєї держави;
- 94,1% (16 респондентів) люблять свою державу, а 5,9% (1 опитаний) ні;
- 88,2% (15 респондентів) вільно володіють українською мовою, а у 11,8% (2 респондентів) виникають труднощі;
- «солов'їною» 94,1% (16 респондентів) вважають українську мову, іншу мову як «солов'їну» назвав 1 респондент (5,9%);
- 64,7% (11 опитаних) живуть в Україні і борються за її добробут усіма можливими методами, адже відносять себе до лав патріотів своєї країни, 35,3% (6 людей) розмовляють українською мовою та слідуєть традиціям та вважають це проявом свого патріотизму;
- 88,2% (15 респондентів) надають перевагу роботі в Україні, але за умови отримання достойної заробітної плати, 11,8% (2 опитаних) охоче б виїхали працювати за кордон.

Дані соціологічного опитування свідчать про високий рівень патріотизму студентів ВДПУ: вони переконані, що держава повинна мати свою національну ідею, адже саме вона відіграє провідну роль в розбудові держави; знання історичного минулого дуже важливе, вивчати і знати і пам'ятати його потрібно кожному. Щоб утвердити і зберегти патріотичний дух молоді, на думку респондентів, держава повинна забезпечити верховенство закону, піклуватися про кожного українця, відстоювати національні ідеї на міжнародній арені; піднести статус української мови, як єдиної державної, давати молоді

можливість реалізуватися в своїй країні, заохочувати молодь до активного суспільного життя, гарантувати працевлаштування. Проте, існують і перешкоди у формуванні патріотизму. Зокрема, проаналізувавши відповіді студентів, можна побачити, що найбільшою перешкодою до всеохоплюючої любові до Батьківщини та беззаперечного патріотизму є проблема працевлаштування та соціально-економічні умови життя (забезпечення житлом, належна оплата праці, безпечні умови життя та ін.).

Таким чином, національно-патріотичне виховання є надзвичайно важливою складовою загального навчально-виховного процесу у ВНЗ. Головною метою національно-патріотичне виховання є набуття студентською молоддю соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

Список використаної літератури:

1. О. фон Бисмарк Мысли и воспоминания /О. фон Бисмарк. – М., 2011. – т.1. - 288 с.
2. Гончарук Т.В. Політологія / Т.В. Гончарук. – Тернопіль. – 370 с.
3. [Про Національну доктрину розвитку освіти](#). Указ президента України від 17.04.2002 № 347/2002. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
4. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти, 2001.

S.A Lapshin

Organization of national patriotic health students as the factor of national security of Ukraine

In the article, on the basis of analysis of normative acts and pedagogical experience, the questions of organization of national-patriotic education of students are analyzed.

Key words: national-patriotic education, national security.

С.А. Лапшин

Организация национально-патриотического воспитания студентов как фактор национальной безопасности Украины

В статье на основе анализа нормативных актов и педагогического опыта проанализированы вопросы организации национально-патриотического воспитания студентов.

Ключевые слова: национально-патриотическое воспитание, национальная безопасность.